

Alex
Schulman

17. kesä- kuuta

Suomentanut Jaana Nikula

Nemo

Ruotsinkielinen alkuteos *17 juni*

Copyright © Alex Schulman, 2025, enligt avtal med Ahlander Agency

Suomenkielinen laitos © Nemo / Kustannusosakeyhtiö Otava 2025

Suomentanut Jaana Nikula

Tekstin- ja tiedonlouhinta kielletty.

ISBN 978-951-1-52318-5

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2025

Brunolle

Alussa oli kuollut rotta kellarissa.

Löysin raadon, kun menin hakemaan syystakkiani kellari-komerosta, oltiin syyskuun lopussa ja ilmat olivat viilenneet. Olin avaamassa häkkiovea nähdessäni rotan kahden muutto-laatikon välissä. Ei se siellä kauan ollut voinut olla, koska sen ympärillä oli tuoreita jätöksiä ja elottomat silmät kimalsivat loisteputken valossa. Rotta oli kokonainen ja vahingoittumaton, se oli aivan kuin elävä, vaikka oli kuollut. Seisoin hetken tuijottamassa raatoa, kunnes alkoi inhottaa niin, että käännyin ja kiiruhdin kiviportaita pitkin yläkertaan. Rotta sai jäädä sinne missä oli. Seuraavina viikkoina olin ehkä vähän pahoilani kellariin jääneen raadon vuoksi. Tiesin että jonain päivänä ongelma olisi hoidettava. Tiesin myös, ettei se ollut sen päivän murhe.

Taloyhtiöltä alkoi tulla sähköposteja. Oltiin huolissaan rotasta, joka oli alkanut haista. En viitsinyt vastata viesteihin, ja eräänä päivänä ovikello soi ja hallituksen puheenjohtaja oli ovella niin kiukuissaan, että sai tuskin sanaa suustaan. Mitta oli kuulemma nyt täynnä ja rotasta oli päästävä eroon.

Niin siinä siis kävi, että kuollut rotta pani kaiken liikkeelle. Sinä iltana menin kellariin, vaikka ajatuskin pisti vastaan.

Sysin rotan harjalla rikkalapioon ja kantaessani sitä käsivarren mitan päässä portaita ylös voin niin pahoin, että olin vähällä pyörtyä. Heitin raadon sisäpihan kukkapenkkiin.

Kellaritilaa alettaisiin pian remontoida ja jouduin kantaan pahvilaatikot yläkertaan. Pinosin ne eteiseen ja siihen ne sitten jäivät joksikin aikaa. Eräänä lokakuisena iltapäivänä, kun olin lähdössä kauppaan, puin takin ylleni ja aloin sormeilla pinon päällimmäistä laatikkoa, taitoin liepeen syrjään ja katsoin sisältöä. Laatikossa oli kaikenlaista, mitä olin ottanut mukaani isän asunnosta hänen kuoltuaan muutama vuosi sitten. Siellä oli esiliina, jota hän oli käyttänyt aina laittaessaan ruokaa, kansio, johon hän oli kerännyt lapsena piirtämäni sarjakuvalehdet, ja pari valokuva-albumia, joita silmäilin pikaisesti ennen kuin panin ne takaisin laatikkoon. Olin juuri aikeissa sulkea laatikon, kun näin jotain tuttua – pohjimmaisena oli isän puhelinmuistio.

Selasin ohuita sivuja. Joka sivu oli juuri sellainen kuin vanhoissa puhelinmuistioissa tapaa olla: numeroita oli vedetty yli ja korvattu uusilla, osa numeroista oli kirjoitettu tylsällä lyijykynällä, osa milloin minkäkin värisellä musteella. Sivujen reunoilla oli ikävystyneenä tuherreltuja kuvioita, spiraaleja ja kolmio. Tunnistin isän käsialan. Eräällä sivulla oli lapsuuden aikaisen kesämökkimme puhelinnumero. Siinä oli vain viisi numeroa. Katselin hiljaisena numeroita ja pian muistin erään pienen tapahtumasarjan: Oli verkkainen ilta järven rannalla, aurinko oli jo matalalla ja vanha puutalo hohteli koivujen keskellä. Seisoin poikasena vesirajassa heittelemässä kiviä tyyneen veteen, mutta yhtäkkiä minulle tuli syyllinen olo järven sileän kalvon rikkomisesta, tuntui kuin olisin ollut tekemässä pahojani ja kielletyllä teolla olisi seurauksensa. Katselin ympärilleni

ollakseni varma, ettei kukaan ollut näkemässä. Muisto tuli ja meni saman tien, mutta tuntui kuin leppeä ilta-aurinko olisi vielä hetkisen lämmittänyt kasvojani.

26217.

Äiti vastasi puhelimeen aina luettelemalla numerot, hän ei sanonut nimeä eikä haloota, vain pelkät numerot. Jokainen puhelu alkoi siis jokseenkin koleaan ja etäiseen sävyyn. Hän sanoi: ”kaksikuusi kaksiyksi seitsemän”. Minun kävi joskus sääliksi seiskaa, muilla numeroilla oli kaveri seuranaan, mutta seiska oli jäänyt yksin peränpitäjäksi.

Tarkastelin noita viittä numeroa. Miten selittäisin sen mitä tein seuraavaksi? Ehkä se oli päähänpisto, epämääräinen mielihalu, jolle vain annoin periksi. Otin puhelimen esiin ja painoin numeroita, niin että näin ne näytöllä.

Sitten soitin.

Ensin oli aivan hiljaista, sitten kuulin matalat kaukaiset valintäänet ja huminan niiden välillä. Yhteys oli heikko ja voisi katketa minä hetkenä hyvänsä. Puhelin soi viisi kertaa. Olin jo aikeissa painaa puhelun pois, kun kuulin tutun äänen: mökin puhelimen johto meni aina kiemuralle, kun puhelimeen vastattiin.

”Niin, haloo?”

Vain kaksi lyhyttä sanaa, mutta ei ollut epäilystäkään kuka vastasi – isä. Kuulin sen äänensävyistä, varautuneesta äänestä, jolla isä aina vastasi puhelimeen ikään kuin ei olisi oikeastaan halunnut vastata lainkaan ja olisi jo valmiiksi takajaloillaan. En saanut sanotuksi sanaakaan.

”Haloo?” isä toisti.

Oli hiljaista, kuului vain heikkoa kohinaa.

”Haloo...” minä sanoin viimein.

”Niin?”

Painoin puhelinta niin tiukasti korvaa vasten, että kipeää teki, ja kuuntelin taustalta kuuluvia ääniä. Kaapinovia avattiin ja suljettiin. Joku avasi vesihanauksen ja vesipumppu käynnistyi. Äiti kuului kysyvän ärtyisästi: ”Kuka soittaa?”

Lopetin puhelun, jäin seisomaan eteiseen ja tunsin sydämen hakkaavan.

Kun tuli ilta, harjasin hampaat ja menin sänkyyn. Pelasin puhelimella Tetristä. Sammutettuani valot Tetris-palikat tapasivat sataa ylleni, kun katselin kattoon pimeässä. Yleensä nukahdin nopeasti ja nukuin sikeästi, mutta tämä yö oli leveton. Näin taas unessa talon järven rannalla ja muuan muisto tunki itsepintaisesti mukaan. Me olemme verkoilla ja järvi on niin ihmeellisen tumma, että aivot häviävät näkyvistä, kun isä laskee ne veteen. Jolla lähestyy styroksikohoa ja isä kehottaa minua nostamaan kellukkeen vedestä. Kumarrun veneen laidan yli, en rohkene työntää kättäni veteen ja isä kimmastuu – ”ota se, ota se!” – mutta koho liukuu ohi, en uskalla tarttua siihen, sillä vedenkalvo on musta peili, ja pelkään, että syvyydestä jokin takertuu minuun ja tempaisee järven pohjalle, suoraan kivien joukkoon.

Seuravana päivänä koko juttu vain nolotti minua. Olihan selvää, ettei isä ollut vastannut puhelimeen. Olin tietenkin kuulut väärin. Olin valinnut numeron, joka oli poistunut käytöstä jo ajat sitten, vaikka oli aikoinaan kuulunut silloiselle mökillemme. Nyt numero kuului jollekin toiselle kodille ja sieltä oli vastannut mies, jolla oli samantapainen ääni kuin isällä. Siinä kaikki.

Lähdin kävelylle. Oli sunnuntaiaamu ja Tukholma oli melkein autio, kaduilla kulki vain koiranulkoiluttajia, jotka kiskoivat hihnasta, kun koira halusi maistella oksennuksia, joita oli kaduilla lauanta yön jäljiltä. Kävelin kotoa Gärdetistä Tessinin puistoon ja Stureplanin ohi. Strandvägenillä ohitin troolarit, jotka oli muunnettu asunnoiksi, kannella patsasteli joku-
nen veneenomistaja kahvikuppeineen, heistä oli hienoa istua siinä kaikkien töllisteltävinä.

Kotona oli kylmä, kun tulin takaisin. Keitin kaksi muna, ja kun leikkasin niistä kärjet, munat olivat vielä niin kuumia, että ohuet höyryvanat kohosivat kattoa kohti. Telkkari oli auki, sieltä tuli tennistä.

Olin juuri aikeissa syödä, kun tulin ajatelleeksi vesipump-
pua. Muistin sen aivan selvästi lapsuudestani, se ulisi kuin ydinvoimalan hälytin. Pumppu oli vessassa, ja joka käynti

siellä oli kauhun paikka, sillä tiesin että pumppu voisi käynnistyä minä hetkenä hyvänsä, ja kun menin vessaan, sisareni Tora hiipi joskus keittiöön avaamaan vesihanan. Hän teki sen kiusallaan, ja kun pumppu käynnistyi, minä pakenin vessasta housut nilkoissa, juoksin itkien kiviportaita pitkin pihanurmelle asti. Pumppu ujelsi hurjasti, mutta sisko vain virnisteli mennessään ohitseni riippumatolle.

En ollut koskaan neljäkymmenenviiden vuoden mittaisen elämäni aikana törmännyt vesipumppuun, joka kuulosti samalta kuin mökkimme pumppu erikoisine äänineen, mutta eilen olin jälleen kuullut sen puhelimesta. Pumppu oli käynnistynyt ja sitten se oli vaiennut. En ollut kuvitellut sitä, olin todellakin kuullut lapsuuteni pumpun.

Otin puhelimen esiin ja katselin numeroa, jonka olin eilen näppäillyt. Mustat numerot olivat viimeksi soitetujen puheluiden listalla ylimpänä. Puhelun kesto: neljätoista sekuntia. Käänsin telkkarin äänettömälle, etusormeni painui numeroiden päälle. Miten hölmöä, miltei hysterisen tyhmää. Naurahdin itsekseni. Ja sitten soitin uudelleen. Samat pitkät valintäänet kuin eilenkin, mutta nyt puheluun vastattiin jo parin äänimerkin jälkeen.

”Niin, haloo?”

Isä vastasi jälleen. Tällä kertaa yritin järjestää ajatuksiani nopeammin. Rykäisin lyhyesti ja kysyin:

”Kuka siellä?”

”Kenelle sinä soitit?” isä vastasi nopeasti.

Ja silloin muistin miten isää kiukuttivat soittajat, jotka eivät esitelleet itseään, muistin miten hän antoi tulla tuutin täydeltä, ettei ole vastaajan asia ottaa selvää mikä soittajan nimi on, vaan tämän on sanottava nimensä ja asiansa.

”Haloo”, isä sanoi uudelleen. ”Kenelle sinä soitat?”

”Minä...” aloitin ja vaikenin. En keksinyt mitään sanottavaa ja huomasin, että tilaisuus oli luisumassa käsistä. Tällä kertaa keittiössä oli hiljaista, ei kuulunut meteliä eikä kolinaa.

Ja silloin tapahtui se mistä saisin lopullisen varmistuksen. Kuulin isän hengenvedot, muistin miten hän hengitti nenän kautta, rintakehä kohoili tyynesti, raskaana, joustavana, karhumaisena. Muistin miten hän lohdutti minua joskus, kun olin allapäin, muistin halauksen ja muistin vajonneeni hänen syliinsä, niin että lempeys ympäröi minut joka puolelta. ”No niin, poikasen!”, hän sanoi ja puristi minut rintaansa vasten. ”No niin.” Minun hengitykseni oli nopeaa ja kevyttä ja saataisi katketa milloin tahansa, mutta isän hengitys oli tyyntä ja varmaa, kuin aallot, jotka vyöryvät rantaan. Kuulin hänen hengenvetonsa nyt selvästi puhelimessa, se kaikki oli silkkaa hulluutta, mahdotonta ja käsittämätöntä, mutta enää ei ollut epäilyksen häivääkään.

”Isä”, minä kuiskasin.

Isä vaiken.

”Mitä?” hän kysyi.

Siinä isä jälleen oli, hän ja minä olimme jälleen yhdessä, hengitimme yhdessä.

”Kenelle yrität soittaa?” isä kysyi viimein, mutta nyt ääni kuulosti epävarmalta.

Yhtäkkiä äitikin oli jossain taustalla, hänen ärtynyt äänensä kuului kuin hiljaisena valituksena: ”Mitä nyt taas?” Kuulin hänen hermostuneet liikkeensä, kun hän laahusti tohveleis-
saan keittiöön.

Mitä nyt taas?

Miten monta kertaa olinkaan kuullut hänen ilmaisevan tyytymättömyyttään juuri noilla sanoilla, jos olin kalistellut

ruokailuvälineitä tai pudottanut jotakin lattialle. Isä korotti ääntään puhuessaan minulle, kuin olisi halunnut osoittaa olevansa samaa mieltä äidin kanssa.

”Mistä nyt on kyse? Kenelle sinä yrität soittaa?”

Lopetin keskustelun nopeasti. Jäin istumaan puhelin kädessä. Kanamunat eivät enää höyryneet, aurinko pilkisti ikkunasta, lipui hitaasti ohitseni ja katosi. Alkoi olla hämärää, olisi oikeastaan pitänyt sytyttää lamppu tai pari mutten pääsyt sohvalta. Telkkari ilmoitti sammuvansa pian, koska sitä ei ollut käytetty hetkeen.

Äiti ja isä.

En ollut muistellut lapsuusaikoja moniin vuosiin, mutta nyt näin mielessäni perheen vanhan talon keittiössä. Äiti oli aamutakissaan ja selkä kumarassa ison palapelinsä ääressä. Hän karisti pitkät tuhkut tupakastaan vilkaisemattakaan tuhkakuppiin, katse oli koko ajan kiinnittynyt palapeliin, jonka palasia hän tarkasteli tyyneästi. Näin isän alakuloisena keittiönpöydän ääressä. Hän katseli raskaita sadepilviä ja etsi sinisiä läikkiä pilviverhosta. Sisareni Tora pyyhälsi keittiön poikki etsiesään jotakin tai hakiessaan syötävää, siskoon ei saanut mitään yhteyttä, kuului vain kaikuva tikittävä diskantti kuulokeista, ja sitten hän oli taas poissa.

Itseäni en nähnyt.

En ollut kuullut omaa ääntäni puhelun aikana, mutta eihän se mikään ihme ollut, sillä lapsena tekeydyin näkymättömäksi ja sulauduin joukkoon kuin minua ei olisi olemassakaan, sen tempun minä osasin. Saattoi kulua tunteja niin ettei minua huomattu lainkaan. Kerran istuin keittiössä missä vanhemmat riitelivät. He huusivat toisilleen ja äiti ryntäsi ulos toistellen alituista uhkaustaan: ”Minä häivyn.” Ulko-ovi paukahti ja näin

ikkunasta hänen kiiruhtavan ohitse. Sitten hän revitti autolla suoraan ylämäkeen. Isä oli jäänyt onnettoman näköisenä keittiöön ja raivostui nähdessään minut. ”Siinäkö sinä olet istunut salakuuntelemassa?” Mutta en minä ollut salakuunnellut, olin vain tehnyt temppujani.

Oliko poika, joka ei koskaan sanonut sanaakaan, ollut keittiössä puhelinkeskustelumme aikana? Jos oli, mitä hän oli tehnyt? Oliko hän istunut pöydän ääressä piirtämässä jälleen uutta sarjakuvalehteä? Oliko hän ehkä luonut levottoman katseen isään tämän korottaessa ääntään? Telkkari sammui olohuoneessa. Kotona tuli hiljaista. Puhelusta oli kulunut tunteja, mutten kyennyt rauhoittumaan, sydän vain hakkasi. Pari pientä sanaa, jotka vanhemmat olivat lausuneet kauan sitten ja jotka olivat käyneet aina vain väkevämmiksi kulkiessaan vuosikymmenten halki, muuttuivat tulva-aalloksi, joka vyöryi eteenpäin, ja yltäessään luokseni sen voima oli jo valtaisa. Tiesin sen murskaavan minut ellen pitäisi varaani.

Ymmärsin, että tässä oli nyt valinnan paikka, vaikka en ehkä sinä iltana muotoillut asiaa itselleni aivan tuolla tavalla. Voisin hankkiutua puhelinnumerosta eroon, en soittaisi siihen enää koskaan, unohtaisin koko keskustelun. Tai sitten voisin avata oven apposen auki ja heittäytyä ulos. Olisinko voinut valita toisen vaihtoehdon kuin sen, jonka sitten valitsin?

Luultavasti en. Seuraava askel oli minulle aivan selvä. Pakkohan minun oli jatkaa. Mitä mieltä siinä muuten olisi ollut?

Tein päätökseni hämärtyvässä iltapäivässä, vaikka levottomuus valtasi mielen eikä sydän ottanut rauhoittuakseen. Kun isä seuraavan kerran vastaisi, pyytäisin häntä kutsumaan perheen pojan puhelimeen, jotta saisin puhua itseni kanssa.

Seuraavana päivänä olin Bergsgatanin poliisiasemalla elämäni ensimmäisessä kuulustelussa. Minut oli jokin aika sitten vapautettu toistaiseksi virastani, joutilaisuudesta oli tullut minulle jo jokseenkin normaali olotila. Kutsu kuulusteluun ei tuntunut kovinkaan dramaattiselta, olin sen sijaan vain helpottunut, kun ensimmäinen askel oli nyt otettu ja pian elämä palaisi tavallisin uomiinsa. Naispuolinen poliisi, jolla oli ystävälliset silmät, oli minua vastassa ja johdatti kuulusteluhuoneeseen. Tuntui kuin olisin ollut tutustumiskäynnillä enkä suinkaan rikoksesta epäiltynä. Huone oli pieni, siellä oli vain kaksi tuolia pöydän molemmin puolin. Huomasin että tuoli, jolla istuin oli ruuvattu lattiaan kiinni.

”Miksi tuoli on kiinnitetty lattiaan?” minä kysyin.

”Joskus täällä ruvetaan riehumaan ja heittelemään tavaroita.”

”Onko pöytäkin kiinnitetty?” minä kysyin.

”On.”

”Minusta sinun ei tarvitse olla huolissasi”, minä sanoin.

”Ai missä mielessä?” poliisi kysyi.

”Minä en rupea viskomaan huonekaluja.”

”Et rupeakaan”, hän naurahti. ”Siitä en ole huolissani.”

Pyysin myöhemmin kuulustelun litteroinnin, johon sananvaihto oli kirjattu täsmällisesti. Poliisi kertoi aluksi, että minua epäiltiin pahoinpitelystä, joka oli sattunut Farstassa, Larsbodan koulussa tapahtuneen selkkauksen jälkeen, ja hän pyysi minua kuvailemaan tapahtumia omin sanoin. Se sopi minulle. Aloitin suoraa päätä alusta.

Silloin oltiin lukukauden alussa, työpäivä lähestyi loppuaan ja olin menossa iltapäivän viimeiseltä tunnilta opettajainhuoneeseen, kun näin kahden pojan tappelevan käytävällä. Menin väliin ja yritin erottaa heidät, mikä ärsytti toista poikaa entisestään. Tartuin siksi poikaa kädestä ja vein hänet etäämmälle. Pidin häntä aloillaan, kunnes muitakin opettajia tuli paikalle ja tilanne rauhoittui. Eikä siinä sitten muuta ollutkaan. En miettinyt koko asiaa, en kertaakaan, ennen kuin vasta viikkoa myöhemmin, kun rehtori kutsui minut huoneeseensa ja kertoi vanhempien tehneen rikosilmoituksen. Minua epäiltiin pahoinpitelystä, ja rehtori lomautti minut poliisitutkinna ajaksi. Tavallaan ymmärsin päätöksen, oletan että se noudatti totuttua kaavaa, jonka mukaan rikoksesta epäilty opettaja ei saa työskennellä, vaikkei mikään viittaisi siihen, että hän oli toiminut väärin. Siitä pitäen olen ollut päivisin kotona ja odottanut että poliisista soitettaisiin, jotta voisimme selvittää asian, ja sanoin poliisille olevani iloinen siitä, että kuulustelukutsu viimeinkin tuli. Minä halusin palata töihin.

Poliisi oli tehnyt puhuessani jonkin verran muistiinpanoja ja kysyi sitten, olisiko minulla vielä jotakin lisättävää. Tuli mieleen lisätä oma käsitykseni nykypäivän koulusta ja oppilaista, jotka on vapautettu kaikista velvollisuuksista, mutta tiedot oikeuksista ovat kyllä menneet hyvin perille, ja vanhemmista, jotka eivät kysy pojaltaan miksi hän tappeli vaan tekevät

rikosilmoituksen käsirysyn keskeyttäneestä opettajasta. Jätin tuon kaiken kuitenkin sanomatta, ilmoitin ettei ole lisättävää. Poliisi keräsi paperinsa ja kuvittelin jo, että kuulustelu oli päättynyt, mutta hän ottikin esiin valokuvan, joka kiilteli loisteputken valossa. Sairaalassa oli otettu kuva pojan vammoista.

Litteroinnissa mainitaan minun henkäisseen syvään nähdessäni kuvan. Pojan käsivarsi oli ranteesta kyynärpäähän asti yhtä mustelmaa, se ei ollut pelkästään sininen ja punainen vaan mukana oli myös violettia, vaaleanpunaista ja keltaista. Poliisi kysyi, olisiko minulla kuvasta jotain sanottavaa, mutta minä en saanut sanaa suustani, istuin vain paikallani ja tuijotin pojan kirjavaa käsivartta.

Olin alkanut laskea askelia, ja kun myöhemmin katselin askelmittarista sen päivän lukemia, huomasin kävelleen 7 000 askelta mennessäni aamulla poliisiasemalle mutta 12 000 palatessani sieltä kotiin. Näin kartasta miten hullusti olin ravannut kotimatalla samoja katuja edestakaisin.

Istuessani sinä iltana sohvalla valitsin taas puhelimesta entisen kesämökkimme numeron, mutta kukaan ei vastannut.

Yritin soittaa vielä uudemman kerran.

Puhelin soi, mutta hälytysäänät kuulostivat toinen toistaan pidemmiltä, ikään kuin joku olisi pitkittänyt niitä, hivuttanut aina vain pidemmiksi. Puhelin soi viisitoista kertaa, tai ehkä kaksikymmentä, sitten tuli hiljaista ja yhteys katkesi. Yritin sinä iltana soittaa vielä kolme kertaa.

Menin aikaisin nukkumaan. Pelasin sängyssä hetkisen Tetristä, sitten sammutin valot ja yritin nukahtaa, mutta pyörin vain sängyssä ja sydän alkoi pamppailla. Olin valveilla pimeässä makuuhuoneessa ja kuuntelin sydämen hurjistuneita lyöntejä rintakehäni vasten. Silloin näin taas mielessäni

mustelman, joka vain laajeni ja jonka värit kävivät yhä kirkkaammiksi, siinä oli vihreää, punaista, sinistä ja violettia. Näin mustelman hehkuvan katossa revontulten tavoin.

Ei lapsuuteen voi noin vain soittaa ja toivoa, että olisi vähän tuuria matkassa. Ehkä linjat toimivat mutta puhelu ei silti mene läpi. On pakko valmistautua ja tietää täsmälleen mitä aikoo sanoa – tarvitaan suunnitelma. Neljäs päivä oli käännekohta ja sillä tavoin tärkeä, että ymmärsin silloin menetelmän merkityksen.

Heräsin myöhään ja jäin sänkyyn miettimään tilannettani. Minulla oli puhelinnumero, suora yhteys entisen kesämökin keittiöön, ja samalla minulla oli mahdollisuus puhua perheenjäsenten kanssa, myös niiden, jotka olivat jo kuolleet, mutta ennen kaikkea minulla oli mahdollisuus puhua itseni kanssa, lapsiminäni kanssa.

Oli tietenkin myös esteitä: isä oli portinvartijana, sillä hän inhosi puhelinta jo sinänsä ja oli heti karvat pystyssä, kun kuuli sen soivan. Lisäksi hän oli kaikkea muuta kuin seurallinen, hän ei kerta kaikkiaan piitannut ihmisistä. Hän oli pohjimmiltaan kiltti, mutta vaarallisen lyhytpinnainen, kuin tikittävä aikapommi, joka saattoi räjähtää minä hetkenä hyvänsä. Lisäksi keittiössä oli tuulella käyvä äiti, joka tuli ja meni. Hän suutahti helposti ja suhtautui epäluuloisesti kaikkeen. Jos hän ei vastannut puhelimeen, hän oli silti jossain lähistöllä paiskomassa

kaapinovia tai kolistelemassa tiskejä. Oli keksittävä keino, jolla ohittaa hänen huono tuulensa ja temperamenttinsa.

Nuo kaksi olivat alituisen keittiössä puhelimen äärellä, ja neljäntenä päivänä aloin hahmotella strategiaani. Soittaessani esittelisin itseni lapsuuteni koulun apulaisrehtoriksi. Suunnitelma ei ollut lainkaan hullumpi, vaikka siinä oli riskinsä. Vanhemmilla oli nimittäin vähän kimurantti suhde auktoriteetteihin. He olivat kyllä hyvinkin säyseitä, mutta säyseys saattoi toisaalta loppua kuin seinään. Jos virkavalta vähänkin loukasi heitä, he iskivät täysillä takaisin, niin kuin silloin kun isä joutui E4-tiellä ratsiaan. Hän oli ensin niin lipevä, että sisko ja minä katselimme noloina toisiamme takapenkillä. Isä kekka-loi ja lässytti poliiseille naurettavalla äänellä, mutta sitten tuuli yhtäkkiä kääntyi ja näimme isän repivän rekisteriotteen silpuksi tyrmistyneiden poliisien edessä.

Keitin kahvia ja istahdin keittiönpöydän ääreen, edessäni oli pieni muistikirja tukisanoineen – strategia ja metodi. Valitsin numeron, puhelin kuului soivan, mutta yllätyksekseni sisko vastasi. Olin keskittynyt äitiin ja isään, ei ollut tullut mieleenkään, että Torakin voisi vastata.

”Kaksikuusi kaksiyksi seitsemän.”

Hän vastasi aivan niin kuin äiti, kuinkas muuten.

Äidin reipas tyttö. Kuullessani siskon äänen näin hänet yhtäkkiä mielessäni. Hän seisoivateltiaana ja torjuvana puhelin korvalla, otsatukka silmillä ja kädet lanteilla ikään kuin olisi joutunut sillä tavoin korjaamaan erikoista asentoaan, tukemaan vartaloaan, ettei romahtaisi kasaan.

”Hei, saisinko puhua Vidarin kanssa?” minä kysyin.

Linjan päässä oli hiljaista, epäluulo välähti siskon mielessä, mutta sitten hän sanoi:

”Odota.”

Hän jätti kuulokkeen keittiönpöydälle, niin että kuulin hitaina loittonevat askeleet. Sisko ei pitänyt kiirettä. Työntäessä ulko-ovea auki hän potkaisi sitä samalla niin kuin sateen jälkeen oli aina tehtävä, koska puuovi turposi. Sitten hän jäi kiviportaille ja huusi: ”Vidar! Puhelimeen!” Keittiönpöytä oli ikkunan edessä ja ikkuna oli varmasti auki, sillä kuulin ulkoa ääniä, linnunlaulua ja kevyen tuulen, joka puhalsi puiden latvuksissa. Ne kertoivat minulle, että lapsuuteni järven rannalla vietettiin kesää. Katsoin ulos omasta ikkunastani ja näin keltaisten lehtien leijuva paljaiksi jäävistä vaahteroista, täällä syksy oli kääntymässä talveksi, mutta Toran luona puut olivat vehreinä.

Aika kului.

Missä minä olin? Järven rannallako? Autoinko isää verkkojen kanssa? Odotin niin kauan, että viimein uskoin siskon jääneen vaille vastausta, hän oli ehkä kyllästynyt ja mennyt muihin puuhiin. Silloin kiviportailta kuului askelia. Kuului mutinaa ja pikkuveljen utelias kysymys: ”Kuka soittaa?” Iso-sisko vastasi välinpitämättömästi: ”En tiedä.”

Poika meni keittiönpöydän ääreen, tarttui kuulokkeeseen ja sitten kuului hiljainen: ”Haloo?”

Tiesin heti, että linjan päässä olin minä, vaikka en voinutkaan väittää varmasti tunnistavani ääntä. Olin oitis tunnistanut äidin, isän ja jopa siskonkin äänet, mutta tämä oli nyt jotain muuta. Kuulosti kuin poika puhuisi ohuen harson takaa, aivan kuin universumi olisi päättänyt vetää värähtelevän kalvon keskustelun ylle, kun soittaja puhui itsensä kanssa, ettei tämä menettäisi järkeään.

”Onko Vidar puhelimessa?” minä kysyin.

”Joo”, poika vastasi.

”Soitinko pahaan aikaan?”

”Et.”

”Mitä olit tekemässä?”

”Pelasin futista.”

”Isän kanssa vai?”

Hiljaisuus. Puhelimessa oli levoton poika, joka mietti nyt, kuka vieras mies mahtoi olla ja mihin tämä pyrki kysymyksillään.

”Ei, kun isä ei halua ikinä pelata.”

”Pelasitko yksin?” minä kysyin.

”Joo, Länsi-Saksa ja Skotlanti pelaa iltapäivällä telkkarissa. Pelaan matsit etukäteen.”

”Aivan”, minä sanoin. Muistin nyt kaiken, jalkapallokentän talon edustalla, aivan rannan tuntumassa, isän pystyttämän maalin – hän oli paljain käsin iskenyt maahan kaksi lautaa tolpiksi – ja pitkät kesäpäivät, jotka vietin kentällä kuljettamassa palloa vailla vastustajaa. En ollut pelkästään maailmanluokan hyökkääjä vaan samalla myös telkkarin urheiluselostaja kuvailemassa kuljetuksiani, ja kun tein maalin, kohotin kädet taivasta kohti ja juoksin kulmalipulle ottamaan vastaan yleisön riemuitsevat suosionosoitukset. Olin kentällä tunti-kausia aivan yksin. Tunsin eräänlaista itsesäälää, mutten keksinyt pojalle mitään sanottavaa. Oli edelleen niin hiljaista, että kuulin hänen kevyen hengityksensä. Viimein hän kysyi kohteliaasti: ”Mutta... kuka siellä on?”

Minä rykäisin.

”En oikein tiedä, miten selittäisin tämän, mutta sinun on luotettava minuun. Olen ystäväsi, ymmärrätkö?”

”Okei.”

”Soitin vain kuullakseni miten sinulla menee.”

Hiljaisuus.

”Halusin vain kuulla, että voit hyvin.”

Poika ei vastannut. Sitten terävien äänten sarja rikkoi äkkiarvaamatta keittiön hiljaisuuden. Vessanistuimen kansi kolahti kiinni, vessa vedettiin, raivoisa vesipumppu rämähti päälle ja vessan ovi avattiin. Samassa äiti oli keittiössä.

”Kuka soittaa?” äiti kysyi hiljaa. Kuulin hänen askeleensa suuntautuvan pojan ohi jääkaapille.

”En tiedä”, poika mutisi vastaukseksi. Nyt äiti pysähtyi kesken kaiken ja hänen kiinnostuksensa heräsi.

”Miten niin et tiedä?” äiti kysyi. ”Täytyyhän sinun tietää kenen kanssa puhut.”

”Se ei kerro”, poika sanoi.

Jonkinlaista hässäkkää linjan toisessa päässä. Äiti mutisi pojalle jotain mistä en saanut selvää. Puhelimesta kuului kahi-naa, kun äiti tarttui kuulokkeeseen. Hän oli nyt lähellä, hän oli siinä vieressä huulet kuuloketta vasten.

”Mistä on kyse?” hän kysyi.

Katkaisin puhelun, joka tuntui vaaralliselta ja intiimiltä.

Istuin pitkään paikallani. Puhelu pysyi mielessä, keskustelu oli käyty, kaikki oli totta – hengenvedot, linnunlaulu ikkunan takana, äidin laahustavat askeleet, jotka kuulostivat kuis-kauksilta, pojan levottomuus. En silti voinut olla miettimättä, olenko tulossa hulluksi, olenko nyt psykoosin ensimmäisessä vaiheessa?

Kirjoitan tätä, ettei mitään unohtuisi vaan kaikki pysyisi mielessä. Tämä on eräänlaista yksityiskohtien dokumentointia. Niin, uskon että yksityiskohdat voivat olla ratkaisevia. Kuvittelen, että on oltava jokin selitys sille mitä nyt tapahtuu. Huomaan ehkä äänensävyyn, joka voi selittää kaiken, tai ehkä selitys löytyy rantakoivujen havinasta, joka kuuluu auki jääneestä ikkunasta. Tämä on salapoliisityötä. Raja-alueen ja tutkin sen kunnolla. Ja oivallan, että tutkittava alue olen minä.

Noin lukee silloin alkuaikoina ostamani muistikirjan ensilehdellä. Mutta oli jotain, mistä en oikein saanut otetta: jos minä olin tutkimani alue, niin alue ei ollut erityisen jännittävä. Tietääkseni lapsuuteeni ei liittynyt mitään epäselvyyksiä, niin kuin ei elämäni muutenkaan. Kaikki rullasi normaalisti eteenpäin. Oli ammatti, josta pidin ja luullakseni kollegatkin pitivät minusta. Useimmat oppilaat arvostivat minua. Ystäväpiirini ei ollut laaja eikä suppea, en ollut sen enempää yksinäinen kuin ylisosiaalinenkaan. Toisinaan kävin kössihallissa, ilmoittauduin yksinpelaajaksi ja minulle haettiin joku tuntematon vastustajaksi, mikä ei häirinnyt minua tippaakaan.

Olin sinkku, mutta en ottanut paineita siitäkään, rakkaus tulee, kun on tullakseen. Lyhyesti sanottuna: olin aktiivinen ja vietin melko mukavaa elämää.

Ei minussa sen kummempaa ollut.

Eikä lapsuutenikaan ollut mikään arvoitus. Jos siinä oli jotain erikoista, niin sitten se etten muistanut paljoakaan. Mutta soitettuani mökille ensimmäisen kerran pieniä muistonpätkiä alkoi ilmaantua mieleen. Se oli odottamatonta, kuin Humlegården maaliskuussa, kun kulkee talven kurittamien elottomien rinteiden ohi ja yhtäkkiä huomaa kevätkukkia. Mistä ne putkahtivat?

Näin mielessäni järven ja itseni rannalla. Aina kun äiti ja isä istuvat rannalla viinilaseineen poika pysyttelee aivan likellä. Hän seisoo vierellä, jotta kuulisi kaiken mitä he puhuvat. Hän kuulostelee keskustelusta merkkejä, jotka kertovat, että he ehkä rakastavat toisiaan. Hän panee merkille joka sanan, kuuntelee korvat hörössä. Samalla hän kerää sammakonpoikasia. Hän vangitsee niitä kärsivällisesti haavillaan ja päästää punaiseen ämpäriin, jonka on täyttänyt järvisedellä. Toisinaan hän vain unohtuu hetkeksi katselemaan niitä. Ämpäriissä ne uivat verkalleen. Hänestä ne näyttävät aivan mustilta puhkekuplilta. Haaveissaan hän piirtää vielä jonain päivänä ammatikseen. Hän haluaa sarjakuvapiirtäjäksi, vieläpä maailmankuuluksi. Ajatus riivaa häntä. Uskaltautuessaan joskus haaveilemaan tulevaisuudesta hän näkee itsensä aina suuren kirjoituspöydän ääressä kynä kädessä. Kirkas lamppu valaisee monen monituksia piirroksia, joiden parissa hän työskentelee keskittyneesti. Kun hän nyt katsoo ämpäriä ja sen kaikkia puhkekuplia, hän näkee niissä tulevaisuuden kuplia, jotka täytyvät pian tarinoista.

Näin itseni hämärän tultua, kun perhe oli kokoontunut keittiöön pelaamaan viittäsatia. Äidin greippilimsa ja gini tekivät korteista tahmeita. Isä on valmistanut popcornia ja kaatanut niiden päälle voisulaa ja kaikkien pelaajien sormet kiiltävät rasvasta. Kun joku voittaa erän, äiti on olevinaan järkyttynyt ja huudahtaa: "Shit!" Poika tirskahtaa ja järven vastarannalla metsät käyvät aina vain tummemmiksi.

Näin pojan yöllä, sängyssä. Hän kuuntelee äidin ja isän riitaa. Ovi pauskataan kiinni, sitten vielä toinenkin ja joku huutaa: "Minä häivyn!" Auto kaasuttaa yöhön. Poika makaa pimeässä ja toivoo lähtijän vielä palaavan takaisin.

Iltapäivällä, viidentenä päivänä, soitin uudelleen, puhelin soi niin monta kertaa, että olin jo luovuttaa, mutta viimein kuuloke nostettiin. Äiti vastasi hengästyneenä.

"Hei, minun nimeni on Bertil Romare, olen Larsbodan koulun apulaisrehtori", minä sanoin.

"Jaaha", äiti sanoi. "Aivan. Hei vaan."

Muistin hämärästi Bertil Romaren, joka haahuili pitkin koulua muttei ollut koskaan kunnolla läsnä, hän pysytteli ylhäisessä yksinäisyydessään, ei koskaan opettanut, ei puhunut kenenkään kanssa, kulki aina äänettömästi käytävillä paperinippu kädessään. Tiesin äidin tavanneen hänet ehkä pariinkin kertaan aulassa pidetyissä tiedotustilaisuuksissa, mutta hän ei varmasti tunnistanut miehen ääntä.

"Soitinko huonoon aikaan?" minä kysyin.

"Ei, et ollenkaan", äiti sanoi ja oli nyt tarkkaavaisempi, äänikin oli pehmeämpi ja mielistelevämpi. "Minä juoksin rannalta puhelimeen. Kun aurinko nyt tuli esiin, niin me menimme..."

"Ymmärrän. Puhun lyhyesti. Tai oikeastaan minä soitin Vidarille."